

практикою, який базується на усвідомленому розумінні дійсності у спектрі реагування на доволі широкий перелік соціальних проблем, які мають українські військовослужбовці.

Щоб побудувати успішну кар'єру в роботі з військовослужбовцями, молодим фахівцям соціономічних спеціальностей необхідно володіти рядом важливих якостей: рефлексивністю, креативністю, комунікативністю, ініціативністю та соціальною відповідальністю. Центри зайнятості підтверджують, що саме ці якості є ключовими для успіху в цій сфері. Тому вищі навчальні заклади несуть відповідальність за формування таких компетенцій у своїх випускників, забезпечуючи інноваційний розвиток та підготовку фахівців, готових до роботи з військовослужбовцями.

Отже, фахівці соціальної сфери, а саме соціальні працівники, соціальні педагоги та практичні психологи, які будуть працювати з військовослужбовцями Збройних сил України з метою формування у них військово-професійної відповідальності мають бути креативними і компетентними, повинні оволодіти під час навчання у закладах вищої освіти інноваційними методиками роботи з військовослужбовцями та саме головне – бути готовими до особистісного й професійного саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Військова педагогіка у професійній діяльності офіцера і сержанта: навчальний посібник. Кн. 1. Загальні основи педагогіки та військова дидактика / [О.В. Бойко, Л.В. Коберський, В.М. Кожевніков, А.М. Романишин, С.В. Скрипник]. Львів: АСВ, 2012. 454 с.

2. Калаур, С. М., Окаєвич, А. В. Формування емоційно-вольової стійкості майбутніх офіцерів Збройних сил України: результати формувального етапу педагогічного експерименту. *Науковий журнал «Педагогічні науки: теорія та практика»*. 2024. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика». № 2 (50). С. 69–75.

3. Капінус О. Соціальна відповідальність офіцера: монографія. Львів: НАСВ, 2019. 213 с.

Олена Василенко,

кандидат педагогічних наук, доцент,

*докторант Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. За останні десятиріччя в Україні все більшого поширення набуває компетентнісний підхід до системи освіти, який орієнтований з процесу навчання на його результат. З огляду на це, актуальним завданням вищої

освіти є розвиток професійної компетентності здобувачів як необхідної умови їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

В розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців соціономічного профілю (соціальних працівників, соціальних педагогів, психологів) значну роль відіграє не лише зміст освіти, але й середовище закладу вищої освіти (далі – ЗВО), яке здійснює соціалізуючу та виховну дію на особистість здобувачів. Тому керівництво ЗВО має забезпечити оволодіння майбутніми фахівцями соціономічного профілю уміннями та навичками вирішувати типові завдання професійної діяльності при здійсненні певних виробничих функцій: науково-дослідницьких, профілактичних, діагностичних, консультативних, реабілітаційних, управлінських тощо. Майбутні фахівці соціономічного профілю мають бути підготовленими до реалізації цих функцій на відповідних посадах. Вони повинні легко адаптуватися до мінливих умов професійної діяльності, володіючи необхідним обсягом знань у різних галузях та засвоюючи нові прогресивні ідеї та інновації.

Виклад основного матеріалу. Проблеми розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців соціономічного профілю присвячені наукові дослідження О. Бакаленко, Ю. Дуднєвої, О. Лозової, О. Кайріс, Л. Орбан-Лембрик, В. Панка, Л. Подоляк, Л. Подшивайлової, М. Подшивайлова, О. Піркової, О. Тохтамиш, В. Юрченко та багатьох інших.

Науковці одноставні у тому, що недостатня розвиненість професійної компетентності здобувачів соціономічних спеціальностей в майбутньому призведе до появи конфліктів, непорозумінь та неефективній взаємодії з оточуючими людьми в системі міжособистісних відносин, що позначиться не лише на якості надання професійної допомоги користувачам соціально-психологічних послуг, але і призведе до професійної деформації самого фахівця.

На сьогоднішній день не існує єдиного загально визнаного підходу до розуміння поняття «компетентність». Так, в законі України «Про вищу освіту» цей термін визначається як «... динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні освіти» [6].

Дослідниця О. Кайріс вважає, що під терміном «компетентність» необхідно розуміти знання і досвід людини у певній галузі, які необхідні їй для ефективної професійної діяльності. Рівень компетентності є характеристикою результатів певної професійної діяльності кожної окремої людини [4, с. 85].

Що стосується професійної компетентності фахівця, то М. Фіцула стверджує, що цю компетентність складають ціннісні орієнтації спеціаліста, його мотиви діяльності, розуміння себе та оточуючого світу, сталі взаємини з людьми, здатність до розвитку свого творчого потенціалу [7, с. 41].

Зауважимо, що зміна поглядів на те, яким повинен бути сучасний фахівець, зумовила впровадження нового підходу в суспільне життя – компетентнісного, який дослідники визначають як процес формування і розвитку ключових і предметних компетентностей особистості, що передбачає зміщення акценту з рівня знань людини на її уміння використовувати ці знання для вирішення практичних проблем, що забезпечує високу особистісну готовність до успішної діяльності в різних професійних сферах [1, с. 133].

На думку Ю. Дудневої, особистісна компетентність фахівця проявляється в його саморозвитку, умінні протистояти професійній деформації, а також у володінні ним засобами та прийомами самовираження. Складовими особистісної компетентності є: стійка професійна мотивація; задоволеність процесом праці; наявність позитивної Я-концепції; розуміння власної місії; творчий підхід до діяльності; наявність позитивного настрою та володіння прийомами особистісного саморозвитку, самовираження тощо [3].

Навчаючись у ЗВО, здобувачі вищої освіти діють згідно своїх цілей, умов, мотивів, що стає основним способом формування їх як майбутніх фахівців. В цей період активно розвиваються їхні властивості особистості (направленість, темперамент, здібності); пізнавальні процеси (відчуття, сприймання, уява, пам'ять, мислення, мова, увага, спостережливість); емоційно-вольові процеси та психічні стани (впевненість, зібраність, готовність до активних дій тощо).

Стосунки, які виникають в студентських групах, стимулюють розвиток самооцінки та саморегуляції майбутніх фахівців, оскільки вони формують їх потребу не лише правильно розуміти вимоги оточуючих та конкретної ситуації, але й оцінити власні можливості, реалізувати їх в певних діях та визначити результати своєї діяльності [2, с. 93-97].

Дослідники Л. Подоляк та В. Юрченко стверджують, що студентська група є первинною, реальною, малою групою, офіційно створеною у ЗВО, що зумовлюється потребами управління. В цій групі розвиваються як універсальні компетенції майбутніх фахівців, так і професійні, необхідні конкретному спеціалісту. Рівень розвитку особистісної та професійної компетентності майбутнього фахівця значною мірою залежить від рівня розвитку групи, до якої він належить. При чому, чим вищий рівень розвитку групи, тим сильніший її вплив на окремого здобувача [5].

На думку О. Лозової, навчальна взаємодія в студентській групі є моделлю професійного спілкування майбутніх фахівців. В ній відбувається формування їх особистісних якостей, необхідних для професійної діяльності: цілеспрямованість, відповідальність, емоційна стійкість, соціально-психологічна адаптація, комунікабельність, здатність до командної взаємодії тощо. Тому для успішного формування професійних компетенцій майбутніх фахівців в групі має бути створений сприятливий психологічний клімат [4, с. 88-89].

Також дослідниця вважає, що специфіка майбутньої професійної діяльності зобов'язує здобувачів соціономічних спеціальностей виявляти та розвивати свої лідерські якості. Тому в навчально-виховному процесі ЗВО мають бути створені такі умови, які б сприяли пізнанню здобувачами вищої освіти власних лідерських якостей, розвитку їх та реалізації в процесі життєдіяльності [4, с. 163].

Досить цікавими є думки Л. Подоляк та В. Юрченко стосовно механізмів, які діють в студентських групах ЗВО та впливають на розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей:

– професійна мотивація, розвиток і зміцнення групи, що є найважливішим механізмом професіоналізації майбутнього фахівця. На розвиток цієї мотивації впливає взаємодія з однокурсниками і здобувачами старших курсів, захоплених своєю майбутньою професією: спільні бесіди, дискусії, групові обговорення актуальних професійних питань тощо;

– стереотипізація, що відображає образ фахівця соціономічного профілю в масовій свідомості. В групі цей образ-стереотип обговорюється, поступово наповнюється більш глибоким змістом, стає професійним орієнтиром – зразком;

– професійна ідентифікація, яка може бути з групою або з іншою людиною. Цією людиною може бути викладач, фахівець-практик, науковець та інші фахівці, які досягли високих результатів в професійній діяльності, а також авторитетні одногрупники, здобувачі старших курсів, лідери. У майбутнього фахівця соціономічного профілю формується певний рольовий стереотип як зразок, який він наслідує при підготовці до професійної діяльності [5].

Висновки. Таким чином, розгляд особливостей розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців соціономічного профілю та впливу на нього навчально-виховного середовища ЗВО дозволяє зробити висновок, що студентські групи та психологічний клімат, який панує в ЗВО створюють умови формування в здобувачів соціономічних спеціальностей необхідних компетенцій як структурних компонентів професійної компетентності фахівця. Викладачі та куратори студентських груп мають спрямовувати розвиток компетенцій здобувачів, використовуючи при цьому активні методи та інноваційні технології.

Перспективи подальших розвідок в обраному напрямі вбачаємо у розробці тренінгу з розвитку професійних компетенцій майбутніх фахівців соціономічного профілю.

Список використаних джерел:

1. Бакаленко О. А. Психологічна компетентність як ключова компетентність сучасного фахівця. психологічна компетентність як ключова компетентність сучасного фахівця. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки»*, 2018. Вип. 58. С. 132-138.

2. Буренніков Ю. А., Хом'юк І. В. Фактори адаптації студентів першого курсу до навчання у вищому технічному навчальному закладі. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 2007. № 3. С. 93-97.

3. Дуднєва Ю. Е. Компетентність керівника як основа формування його іміджу. URL: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_125/19.pdf (дата звернення: 08.10.2024).

4. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів : моногр. / авт. кол.; під наук. ред. О. М. Лозової. Вінниця : Віндрук, 2014. 184 с.

5. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : навч. посіб. для магістрантів і аспірантів. К. : Філ-студія, 2006. 320 с.

6. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. С. 2004.

7. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : «Академвидав», 2006. 352 с.

Лідія Калаур,

*здобувачка другого рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: Ольга Сорока,
*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

ПОТЕНЦІАЛ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Сучасні здобувачі вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 231 Соціальна робота повинні опанувати не лише ґрунтовними теоретичними знаннями у площині: сутності, видів і типів професійного іміджу, а й мають навчитися використовувати інструментальні засоби (іміджеві атрибути) під час побудови позитивного професійного іміджу. Як доводять К. Атаманська [1], Л. Волошко [3], О. Затворнюк [4], О. Кирилук й Н. Тимошенко [5] та І. Ніколаєску [6] майбутні фахівці соціономічних професій (соціальні педагоги, практичні психологи та соціальні працівники) мають ще під час здобуття освіти в бакалавраті опанувати методами самоіміджу та уміти створювати й підтримувати ефективний корпоративний імідж, який дозволяє якісно й цілеспрямовано моделювати свою професійну поведінку.

Насамперед варто наголосити на тому, що імідж науковця розглядається як